

A tölcséres és a szagos rókagomba erősen savanyú talajú lomb-és fenyőerdőben terem, ezáltal jóval ritkább hazánkban, mint a sötét trombitagomba, csupán az ország egyes területein, pl. az Őrségben tekinthető tömegfajnak.

Hogyan gyűjtsük és használjuk fel a trombitagombát?

Magyarországon feltételezhetően már régóta gyűjtik és fogyasztják ezt a kiváló, aromás ízű gombát. Elsősorban azonban nem frissen, hanem szárítva használják fel. A szeletelt vagy porított gombával sokféle étel fűszerezhető, a húsnak kiváló aromát kölcsönöz. Frissen ízletes leves készíthető belőle. Gyűjtésénél azonban ügyeljünk arra, hogy csak a fiatal, törékeny példányokat szedjük fel, mert az idősebb, szívós termőtestek sokszor már nem jóízűek, penészesek vagy baktériumosak lehetnek. A földes alsó részt már a gyűjtés helyszínén, közvetlenül a szedés után érdemes levágni, így a gombák a kosárban nem fogják egymást beszennyezni. A begyűjtött sötét trombitagomba vékony húsa miatt könnyen és gyorsan szárítható. Ne mossuk meg a gombát, csak szárazon tisztítsuk meg. Szárítása történhet egészben is, de legjobb, ha a gombát hosszirányban kettévágjuk vagy szétépjük. Egyenletesen, egy rétegben terítsük szét a gombát, és lehetőleg napon szárítsuk egészen addig, amíg megmozgatva nem ad jellegzetes csörgő hangot. Az így megszáritott gombát papírzacskóban vagy lezárt befőttesüvegben akár egy-két évig is eltarthatjuk.

A gomba gazdasági jelentősége

A sokszor igen nagy mennyiségben termő, kiváló ízű sötét trombitagombát már a múlt században is egyre többen gyűjtötték nemcsak saját felhasználásra, hanem kereskedelmi célból is. Magyarországon az 1950-es évektől kezdődően az Erdei Terméket Feldolgozó és Értékesítő Vállalat megszervezte a gomba gyűjtését és a szárítmányának felvásárlását. *Kuklis Kálmánnak*, a cég akkori, gombákkal foglalkozó vezetőjének elmondása alapján, ebből a fajból gyűlt össze a legnagyobb mennyiségű szárítmány, amelyből jelentős exportbevétel is származott. Hazánkban napjainkban is számos kisebb cég foglalkozik a szárított sötét trombitagomba felvásárlásával, de már jóval kisebb volumenben. A piacokon és vásárcsarnokokban friss állapotban csak ritkán árúsítják ezt a fajt, de szárított formában, fűszerként több üzletben is megvásárolható.

VASAS GIZELLA – LOCSMÁNDI CSABA

Életre kel az ősi recept

Minden akkor kezdődött, amikor a Nottinghami Egyetem mikrobiológusa, *Freya Harrison* beszélgetésbe elegyedett *Christina Leavel*, az angolszász tudományok elismert kutatójával. Beszélgetésüket hamarosan tett követte. Elhatározták, hogy kipróbálnak egy receptet a híres, régi középkori angol kompendiumból, a *Balds Leechbook*-ból, melyet a British Libraryben őriznek. „*Végy vetőhagymát és fokhagymát egyforma mennyiségben, jó alaposan őröld össze őket, majd vegyél bort és ökörepét, jól keverd össze a hagymával és hagyd állni bronzedényben mintegy 9 napig.*” – hangzik a több mint ezeréves angolszász recept, melyet hajdani szerzője arra javallt, hogy enyhítse azokat a tüneteket, amelyek felelőssé tehetőek a szemhéj fertőzésért és az árpa kialakulásáért.

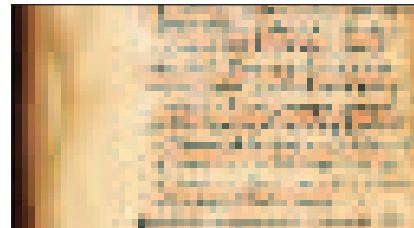
A középkori receptúrák alapján elkészített orvosságokat a kutatók sok esetben hatékonyak találták. Akadnak persze olyan füveskönyvek, amelyek hangzatos és mára azonosíthatatlan gyógynövényeket említenek mesébe illő receptúrákhoz, de ezek a ritkák. A valóság az, ha a felhasználó a receptúrákat pontosan betartja, a szerek meglepően hatékonyak. *Harrison és Lee* is ebből a feltevésekből indult ki. „Az autentikus összetevők forrásának megtalálása volt a legfőbb kihívás számunkra” – mondta *Harrison*. A megfelelő hagymát és a fokhagymát illetően csak reménykedni tudtak, mert a ma termesztett növények valószínűleg egészen mások, mint a régiek.

A receptet elemezve, a kutatók számára ismert volt az a tény, hogy a *bronzedény* réz összetevője elpusztítja az ételben szaporodó baktériumokat. Mivel a bronzedényt nehezen tudták volna sterilizálni, helyette üvegpalackot használtak, amibe bronzlemezből kivágott kis darabokat tettek. A *bort* olyan pincészetéből szerezték be, amely csak természetes anyagokat alkalmaz a szőlőkultúrák fenntartására. Az *ökörepe* beszerzése a kísérlethez nem jelentett nagy gondot.

A beszerzett anyagokkal és eszközökkel most már végrehajthatták a recept utasításait. Majd következett a teszt. Azt tapasztalták, hogy az adag megölt minden, a hagyma vagy a fokhagyma által bevitt talajbaktériumot.

A folyadékot azután bőrdarabkákon tesztelték, ami *Staphylococcus aureus*-szal fertőzött egérből származott. Az eredmény meglepő volt. Az adag a baktériumok 90%-át kiirtotta!

Ráadásul a vizsgált *S. aureus*-tenyészet annak a baktériumfajnak egy meticillin-rezisztens változata (MRSA) volt, ami például a szemhéjnél az árpát okozza. Régen, az antibiotikumok előtti korban, ez a baktériumváltozat nem létezett. Manapság

A közel ezer esztendőös angolszász recept, mely képes elpusztítani a mára rezisztenssé vált rettegett *S. aureus* baktériumot (Kép: The British Library Board Royal 12 D xvii)

viszont az MRSA a kórházakban fellépő nozokomiális járványok első számú okozója. Nozokomiális fertőzések azok a fertőzések, amelyek kórházi tartózkodás alatt, illetve a kórházból való távozás után jelentkeznek olyan betegeknél, akik nem a fertőzés miatt kerültek kórházba. Ilyen járványok egyre gyakrabban alakulnak ki krónikus és rehabilitációs osztályokon, melyeken a kórokozó terjedésének megakadályozása jelentős problémát jelent. Főleg a hosszú ápolási idejű egészségügyi és szociális intézmények érintettek. Mivel ezekben az intézményekben nincsen szabályozott infektókontroll-tevékenység, a fertőzések/halmozódások, járványok rejtve maradhatnak. A nozokomiális fertőzések rengeteg halálesetért felelősek, meghosszabbítják a kórházi tartózkodás idejét, a betegnek több gyógyszerre lehet szüksége, ráadásul, a kórházból kikerült beteg az egészséges közösséget is végigfertőzheti. Ezért minden új szer új reményt jelent ebben a küzdelemben.

A vancomycin, amelyet az MRSA ellen használnak antibiotikumként, körülbelül ugyanilyen arányban végzett a bőrdarabkához adott baktériumokkal. Nem vált módon, az összetevőknek csak nagyon csekély hatásuk volt külön-külön. „A legnagyobb kihívás az egészben az volt, hogy megfejtsük a talányt: miért működik együtt a keverék, és vajon egymást erősítő módon hatnak-e, vagy egy új és hatékonyabb vegyület képződését indítják be? – mondta az egyik kutató, *Steve Diggle*.

Ha a IX. századi receptúra nem is eredményez új gyógyszert, alkalmas lehet olyan meticillin rezisztens *S. aureus* okozta bőrfertőzések kezelésére, mint amilyen a diabeteses betegek lábán kialakuló fekély.

Nem ez az első modern gyógyszer, amit szerencsésen fennmaradt ősi kéziratokból ismerünk. A mára széles körben alkalmazott maláriaellenes gyógyszer hatóanyagát, az artemizint is ősi kínai orvosi szöveg újraértékelése nyomán fedezték fel.

HOLLÓSY FERENC